

pravosudna mreža
BOSNE I HERCEGOVINE
правосудна мрежа
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
justice network
OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

forum građana tuzle

Helsinški odbor za ljudska prava
u Republici Srpskoj

NEWSLETTER BILTEN

Pokretanje Pravosudne mreže BiH inicirali su Forum građana Tuzle i Helsinški odbor za ljudska prava u RS, kao dio aktivnosti Projekta održivosti civilnog društva (CSPP). Osnovna svrha Mreže je doprinos nezavisnosti, efikasnosti, nepristrasnosti i samostalnosti bh. pravosuđa.

| Broj 21. |

NOVOSTI

**Projekat: Civilno društvo u procesu reforme BH pravosuđa
RADNA GRUPA I**

**„Efikasnost i nepristrasnost pravosuđa i odgovornost nosilaca
pravosudnih funkcija“**

PREPORUKE – Drugi dio

U sklopu projekta „Program održivosti civilnog društva u BiH“ koji je finansiran od strane USAID-a, Forum građana Tuzle je kao aplikant, a u saradnji sa ključnim partnerom Helsinškim odborom za ljudska prava u Republici Srpskoj iz Bijeljine, implementira projekat koji se tiče pravosuđa u Bosni i Hercegovini.

Cilj projekta jeste da se kroz aktivnosti u četverogodišnjem periodu da doprinos nezavisnoj i samostalnoj poziciji sudske vlasti u BiH tako da sudska vlast, kao jedna od tri temeljne vlasti, ima poziciju kao u drugim demoratskim državama.

U prilogu je drugi dio Preporuka

Britanska Ambasada
Sarajevo

6. Preporuka:

Utvrđiti obvezu tužiteljstva da ,u određenom, zakonom propisanom roku, odgovore na pritužbu oštećenog, kao i mogućnost pravnog lijeka na donesenu odluku po pritužbi, tako da da u slučajevima kad Ured glavnog tužitelja odbije pritužbu podnosioca prijave/oštećenog uložene protiv Naredbe da se neće provoditi istraga (član 231. stav 4. ZKP F BiH) ili Naredbe o obustavi istrage (član 239. stav 4. ZKP F BiH) oštećeni ima pravo podnijeti pritužbu Glavnom federalnom tužiocu Federalnog tužilaštva F BiH u roku od 8 dana. Isto to važi i za Republičko tužilaštvo RS u odnosu na okružna tužilaštva u Republici Srpskoj.

III. Kontrola optužnice

Prenošenjem istrage na tužitelja i davanje tužitelju širokog diskrecionog prava da ocijeni hoće li nekoga optužiti, postupak odlučivanja o optužnici koju provodi sud trebao biti mnogo ozbiljniji i rigorozniji.

Prije svega, potrebno je analizirati primjenu načela kontradiktornosti i zakonom uređenu obvezu razotkrivanja dokaza u postupku pred sudijom za prethodno saslušanje, posmatrano u kontekstu prava okrivljenog na pravičan krivični postupak. I da li je ovo pravo dovoljno zagarantovano okrivljenom ako o tome odlučuje sudija pojedinac, ili je potrebno da o tome odlučuje sudsko vijeće, kao što je to npr. u procesnom zakonu Hrvatske i Srbije i Crne Gore. Posebnu pažnju zaslužuje problematika izdvajanja nezakonitih dokaza. Osim toga, nameće se i općenito pitanje informacijske osnove za donošenje odluke o optužnici od strane sudije za prethodno saslušanje.

Sva ova pitanja su važna iz razloga što međustadij optuživanja i sudske kontrole optužnice ima važnu ulogu koja se sastoji u tome da neovisno i nepristrasno sudsko tijelo odluči o dopuštenosti i nužnosti daljeg krivičnog gonjenja okrivljenog za krivično djelo koje mu se optužbom stavlja na teret.

Ipak glavni i i teško oborivi argument u prilog obvezne i rigoroznije sudske kontrole optužnice jeste taj da se upravo njome, ne samo teorijski nego i praktično, štiti okrivljeni o neutemeljenog i nepravednog upućivanja predmeta u stadij rasprave/glavnog pretresa. Prema pravnim stajalištima Europskog suda za ljudska prava, načelo kontradiktornosti, predstavlja jedan od temeljnih aspekata konvencijskog prava na pravični postupak i ono treba biti u većoj mjeri uključeno i u prethodni postupak, a ne samo dokazni.

Ograničenje primjene načela kontradiktornosti podložno je kritikama, jer se time ne osigurava poštovanje načela jednakosti oružja, s obzirom da branitelj kao procesni pomoćnik okrivljenom upravo treba pomoći da učinkovito ostvari prava obrane i druga procesna prava koja mu zakon dodjeljuje u ovoj važnoj fazi postupka u kojoj sud donosi ključne odluke-upućivanje predmeta u stadij rasprave, odnosno potvrđivanja ili odbijanja optužbe.

Iz svega navedenog se može zaključiti da je obvezna i rigoroznija sudska kontrola optužnice nužnost. Rigoroznija sudska kontrola optužnice samo bi naizgled usporavala kazneni postupak. Naime, ta kontrola bi bila veća garancija efikasnijeg, ekonomičnijeg i kvalitetnijeg dokaznog postupka. Ovim izmjenama procesnog zakona bi se omogućilo da stranke mogu aktivno sudjelovati u odvijanju postupka, i, što je osobito važno, time se osigurava poštovanje načela jednakosti oružja, s obzirom da branitelj kao procesni pomoćnik okrivljenom upravo treba pomoći da učinkovito ostvari prava obrane i druga procesna prava koja mu zakon dodjeljuje u ovoj važnoj fazi postupka u kojoj sud donosi ključne odluke-upućivanja predmeta u stadij rasprave, odnosno potvrđivanja ili odbijanja optužbe.

7. Preporuka:

Kao primjer kako riješiti pitanje sudske kontrole optužnice mogli bi se razmotriti mogućnost da se to uradi kao što je ovo pitanje npr. riješeno u ZKP Crne Gore (vidi prilog) uz izvjesne korekcije koje bi prilagođene našim uvjetima i praksi, tako da se umjesto sudskog vijeća, kontrolu optužnice i dalje ostane u nadležnosti sudije za prethodno saslušanje, ali -u tom međustadiju nakon podnošenja optužnice na potvrđenje, a prije potvrđenja optužnice- urediti kako sudija za prethodni postupak treba da zakaže raspravu na kojoj bi stranke u postupku, imale mogućnost da iznesu svoje prijedloge i prigovore na provedene dokaze u istrazi. Osim toga otvara se i potreba predpretresnog ročišta na kojem bi se strankama pružila mogućnost da pojedine činjenice učine nespornim i na taj način se otkloni potreba njihovog dokazivanja na pretres. Jednako tako strankama bi trebalo ostaviti mogućnost da suglasno disponiraju pravom da se pojedini dokazi ne provode na pretresu neposredno.

IV. Sukob nadležnosti

Vezano za gore istaknute probleme svakako treba istaći i problem stvarne nadležnosti tužilaštava i pokretanje postupaka. U nas, naime, u nedostatku piramidalnog sistema u tužilačkoj organizaciji BiH, koja bi se zasnivala na konzistentnoj hijerarhiji, kao što je slučaj u drugim državama, postupak krivičnog gonjenja provode četiri odvojena tužilačka sistema, koja funkcioniraju paralelno i bez funkcionalne povezanosti. Pored toga, kao što je naprijed navedeno, određena krivična djela su sadržana u sva četiri krivična zakona u BiH, što dovodi do preklapanja nadležnosti. Ovo dovodi do različitih stavova u pogledu pravne kvalifikacije krivičnih djela i različitih krivično-pravnih sankcija za iste krivično-pravne radnje. Posebno je to naglašeno u odnosu na nadležnosti za postupanje tužilaštava u entitetima i Distriktu Brčko, u odnosu na državni nivo, što stvara probleme u rješavanju sukoba nadležnosti između entitetskih tužilaštava, i tužilaštva Distrikta Brčko u odnosu na Tužilaštvo BiH koja nije zakonom riješena što dovodi do neefikasnog korištenja resursa, uništenje i gubitka dokaza i sl. Osim toga paralelne nadležnosti mogu dovesti i do drugih problema, kao npr. odbijanja postupanja zbog toga što se smatraju nenadležnim itd. Dakle, nužno je uspostaviti mehanizam za rješavanja sukoba nadležnosti tužilaštava.

8. Preporuka:

Do donošenja odgovarajućeg propisa o organizaciji nadležnosti pravosudnih institucija na razini države BiH, ove sukobe trebao bi rješavati Ustavni sud BiH.

V. Zahtjev za zaštitu zakonitosti

Kada je riječ o harmonizaciji ovdje svakako treba ponovo razmotriti pitanje zahtjeva za zaštitu zakonitosti. Naime, taj institut više ne egzistira u Federaciji BiH što utiče na jednakost građana u kaznenim postupcima. Preširoko korištenje tog vanrednog pravnog lijeka kako je bilo do njegovog ukidanja 2003. godine, kao i sadašnje rješenje u Federaciji dvije su krajnosti koje su neodržive. Smatramo da bi se u tom smislu u ZKP FBiH trebao ponovo uvesti ovaj institut i to na način kako je to regulirano u KZ RS.

Prema poslednjim informacijama u tekst Prijedloga izmjena i dopuna ZKP F BiH uveden je institut Zahtjeva za zaštitu zakonitosti. (vidi prilog; nezvanična verzija).

VI. Problem dvostruke kažnjivosti

U praksi uočen problem da se određeni broj krivičnih djela sa istim ili sličnim opisom izvršenja pojavljuju i kao prekršaji, što stvara probleme u smislu razgraničenja prekršaja i krivičnih djela. Odnosno, ovdje nije samo riječ o razgraničenju prekršaja i krivičnih djela nego i o problemu istovremenog vođenja prekršajnog i krivičnog postupka. Naime, radi se o povredi načela vođenja krivičnog postupka, „ne bis in idem“. Pitanje ovog načela je od velikog značaja s obzirom na presudu Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Muslija Adnan protiv BiH iz 2014. godine. Prema uslovima iz člana 44. stav 2. ELJKP presuda je postala konačna i od tada je za BiH nastala obaveza poduzeti sve potrebne mjere kako bi se otklonila u presudu utvrđena povreda prava aplikanta (individualne mjere kao i opće, generalne, mjere na nacionalnom nivou)..

Pod općim (generalnim) mjerama se podrazumijeva reforma i harmonizacija krivičnog i prekršajnog zakonodavstva u BiH. U tom smislu učinjen je prvi korak formiranjem radne grupe za izradu Akcionog plana za provođenje generalnih mjera po presudu Europskog suda za ljudska prava u predmetu Muslija Adnan protiv BiH. Obzirom da će prema tom planu izmjene zakonskih propisa zahtijevati duži vremenski period što prije je potrebno izraditi i donijeti uputstvo za postupanje u krivičnim i prekršajnim predmetima za organe krivičnog gonjenja i policijske organe u situacijama kad postoji mogućnost povrede naznačenog načela. U vezi s tim treba napomenuti da je i R Hrvatska donijela Privremenu uputu za postupanje policijskih službenika i državnih odvjetnika u kaznenim i prekršajnim predmetima u kojima je izgledan povreda načela „ne bis in idem“. (vidi prilog)

Smatramo da bi radi dodatnog onemogućavanja udvajanja postupka trebalo i prekršajnim sudovima dati ovlaštenje da prekinu prekršajni postupak ako posumnjaju da bi radnja prekršaja mogla odgovarati kompletnom biću nekog krivičnog djela. U tom slučaju postavilo bi se, zapravo, pitanje ovlaštenja državnog organa da, umjesto tužilaštva, disponira krivičnopravnim zahtjevom. Prekršajni sud bi u tom slučaju u proceduri upućivanja predmet proslijedio na ocjenu nadležnom tužilaštvu. Tužilaštvo bi imalo obavezu da u roku od šest mjeseci (optimalno trajanje istrage) obavijesti sud o tužilačkoj odluci.

Analogiju je moguće potražiti u komparativnom procesnom pravu. Procesno pravo Engleske i Velsa utvrđuje krivična djela za koja će se suditi u tzv. sumarnom postupku (koji je procesno jednostavniji), i djela za koja će se suditi pred porotnim (krunskim) sudovima. Međutim, postoje i određeni broj djela za koja se unaprijed ne zna kojoj proceduri pripadaju. Tada će sudovi, koji sude po sumarnom postuku, po posebnoj proceduri upućivanja, odlučiti o sudu pred kojim će se provesti postupak za odnosno krivično djelo.

Dakle, imajući sve navedeno jasno je da zakoni koji se primjenjuju u jednoj državi ne smiju biti kontradiktorni jedni drugima, niti se smiju uzajamno isključivati, i da se sličnim predmetima mora postupati na sličan način kako unutar jednom pravnosudnog tijela, tako i među različitim sudovima, bilo na horizontalnom ili vertikalnom nivou., ukazuje na to da je pitanje usklađenosti, odnosno harmonizacije zakona i sudske prakse u svakom pravnom sistemu je od izuzetne važnosti jer pridonosi ostvarivanju principa pravne sigurnosti i dosljednosti, što podrazumjeva jednak pristup pravdi svih građana u BiH.

9. Preporuka:

Ustanoviti zakonsku obavezu državnih organa i prekršajnih sudova da u slučaju sumnje da radnja prekršaja ostvaruje i elemente bića krivičnog djela, predmet uputi nadležnom tužilaštvu na ocjenu i odlučivanje.

VII. Harmonizacija propisa

Vladavina prava predstavlja jedan od najvažnijih principa na kojima počivaju moderne demokratije. kao osnovni preduslov za uspješno funkcionisanje demokratskog društva i pravne sigurnosti građana u državi. Ostvarivanje principa pravne sigurnosti postiže se poznavanjem važećih zakona i načina postupanja u skladu sa tim zakonima, čime se obezbjeđuje i jednak pristup pravdi svih građana u državi, što je osnov vladavine prava.

Harmonizacija sudskog i tužilačkog pravnog sistema je problem, koji je usloženjen i time što ne postoji pravosudna institucija koja bi garantovala jedinstvo pravnog sistema. U Izvještaju Evropske komisije o napretku BiH u 2011. godini konstatovano je da BiH nije osigurala nezavisnost pravosudnog sistema, a ključni izazov za pravilno funkcionisanje sveukupnog pravnog sistema je njegova složenost na što utiče kompleksnog sudskog sistema u BiH (postoje 77 redovna suda i drugih pravosudnih institucija koje djeluju u četiri odvojena pravosudna sistema). Na složenost pravosudnog sistema u BiH ukazuje i organizacija tužilaštava u BiH (15 zakona kojima je regulisano osnivanje, struktura i funkcionisanje tužilaštava u BiH).

Problem koji se veže za harmonizaciju materijalnih i procesnih zakona u krivičnim i građanskim predmetima, kao i sudske prakse, prepoznat je i u Strategiji za reformu sektora pravde u BiH za period 2008-2012.

Naime, analiziranjem određenih sadržajno istih krivičnih djela u postojećim kaznenim zakonima, a pri tome uzimajući u obzir naziv, opis i propisanu kaznu, utvrđeno je da postoji značajna razlika među njima. Kod pojedinih krivičnih djela postoji čak razlika u svim ovim elementima. Navedene razlike se izuzetno negativno odražavaju na jednakost građana pred zakonom. Jedinstvo sudske prakse u svakom pravnom sistemu je od velike važnosti za ostvarenje pravne sigurnosti. Veliki stepen pravne nesigurnosti koji je direktna posljedica različite sudske prakse uslijed razlika u postojećim kaznenim zakonima, bio bi daleko manji kada bi na nivou države postojao sud koji bi ujednačavao praksu svih sudova u BiH. Ovakav stav zauzet je u presudi Ustavnog suda BiH br. AP-1785/06.

Međutim, budući takav sud još nije formiran potrebno je izvršiti harmonizaciju propisa posebno u krivičnim djelima gdje ne postoji potreba različitog definiranja, ili pak u djelima osobito onih koja su najučestalija, a koja su analizom obuhvaćena i to, primjeri: Krivično djelo ugrožavanja javnog prometa (KZ FBiH čl. 332.; KZ RS čl. 410.), Nesavjesno privredno poslovanje (KZ FBiH čl. 242.; KZ RS čl. 264.), Utaja poreza i doprinosa/Porezna utaja (KZ FBiH čl. 273.; KZ RS čl. 287.), Zaključenje štetnog ugovora (KZ RS) / Sklapanje štetnog ugovora(KZ FBiH) (KZ FBiH čl. 252.; KZ RS čl. 266), Stvaranje monopolističkog položaja na tržištu (KZ FBiH čl. 253.; KZ RS čl. 257). kao i krivično djelo trgovine ljudima koje je definisano u krivičnom zakonu RS i BDBiH od kraja 2014. godine, a u Krivičnom zakonu F BiH, tek od jula mjeseca 2016. godine, koje u definiciji i krivično pravnim sankcijama nije ujednačeno, a što utiče i na status i zaštitu žrtava trgovine, posebno djece.

Toj neujednačenosti dodatno doprinosi činjenica da se znatan broj krivičnih djela propisuje zakonima iz pojedinih oblasti a ne samo krivičnim zakonima.

Značajan broj tih krivičnih djela, po svom opisu zapravo se u dobroj mjeri mogu supsumirati pod već utvrđena krivična djela. Osim toga kod donošenja tih zakona u parlamentarnoj proceduri. Malo se vodi računa o tim odredbama tako da postoji čitav niz nelogičnosti i neusklađenosti u našoj krivičnoj legislativi.

Kao dobar primjer može poslužiti prikazano stanje dodatnog krivičnog zakonodavstva RS a slično je stanje i u ostalim pravnim sistemima u okviru BiH. (vidi prilog)

Ova inače vrlo brojna krivična djela u praksi su van zone zanimanja tužilaštva, tako da je njihova primjena upitna.

10. Preporuka:

Zbog ustavne podjele nadležnosti u oblasti regulisanja krivičnog zakonodavstva nameće se potreba da se ulož naponi kojim bi se osigurala usklađenost krivičnih zakona u BiH, što je osnovni preduslov pravne sigurnosti za građane u BiH, a posebno za ona krivična djela koja uređuju pitanje za koja ne postoji objektivni razlog različitog definisanja u dva krivična zakona, ili paralelnog definisanja u krivičnim i drugim zakonima koji se primjenjuju u BiH (entitetski zakoni, BD BiH i državni nivo). Stručnu podlogu za usaglašavanje i koordinaciju ove aktivnosti mogao bi voditi VSTV BiH u saradnji sa nadležnim sudovima i tužilaštvima.

Britanska Ambasada
Sarajevo

